

TURINYS

PRATARMĖ / 8

ĮVADAS / 10

I. LIETUVOS DIDŽIOSIOS KUNIGAİKŠTYSTĖS TRINITORIAI IR JŲ JĖZAUS NAZARIEČIO ATVAIZDAS / 25

1. Trinitorių išpirktasis Madrido *Jėzus Nazarietis* / 25

Švč. Trejybės, belaisvių išpirkėjų, ordinas / 25

Madrido trinitorių stebuklingosios Jėzaus Nazariečio statulos kilmė ir istorija / 27

Statulos tipologija, raiška, kentėjusio atvaizdo ikonografija ir pavadinimas / 32

2. Antakalnio trinitoriai ir jų *Antakalnio Jėzus* / 42

Antakalnio *Jėzus Nazarietis*: kilmė, sandara, raiška ir jos kaita / 42

Antakalnio trinitorių vienuolyno ir bažnyčios istorija / 45

Jėzus Nazarietis Antakalnio trinitorių koplyčioje ir bažnyčioje / 50

Antakalnio trinitorių *Jėzus Nazarietis* ikonografinėje bažnyčios programoje: pirminis sumanymas, įgyvendinimas ir permainos / 53

Antakalnio Jėzus Vilniaus Šv. apaštalų Petro ir Povilo bažnyčioje ir Antakalnio Išganytojo šventovė be stebuklingojo atvaizdo / 71

3. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės trinitoriai ir jų *Jėzus Nazarietis Šv. Joakimo provincijoje* / 79

Šv. Joakimo provincijos (Lenkijos Karalystės ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės) trinitorių vienuolynai ir bažnyčios / 79

Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (ir visos Šv. Joakimo provincijos) trinitorių šventovių Jėzaus Nazariečio atvaizdai / 86

Ikonografinė Jėzaus Nazariečio statulų Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės trinitorių bažnyčiose aplinka ir patirtų malonių ženklai / 101

Iliustracijos (I–V grupės) / 111

II. JĖZAUS NAZARIEČIO PAGERBIMAS – DALIS JĖZAUS KRISTAUS KULTO PLĖTROS LIETUVOS DIDŽIOJOJE KUNIGAİKŠTYSTĖJE / 143

1. Trinitorių *Jėzaus Nazariečio* kultas ir jo įdiegimo Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje bruožai / 143

2. Jėzaus Kančia ir Atpirkimas / 146

Ypatingieji trinitorių gavėnios ir liturginių metų penktadieniai ir šios dienos atlidai Antakalnio trinitorių šventovėje / 146

Trinitorių penktadieninio pamaldumo tradicija Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje ir su ja siejama ikonografinė Jėzaus Nazariečio atvaizdų aplinka / 151

3. Atpirkėjo Garbė ir Malonė / 161

Švč. Jėzaus Vardo, Švč. Atpirkėjo ir Šv. Kryžiaus Atradimo atlidai Antakalnio ir kitose Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės trinitorių bažnyčiose / 161

Jėzaus Nazariečio brolija Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės trinitorių bažnyčiose ir provincijoje / 167

Švč. Jėzaus Širdies ir trinitorių *Jėzaus Nazariečio* kultų Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje sąsajos ir paralelės / 172

4. Mirusiųjų sielų Vaduotojas, Gyvųjų ir Mirusiųjų Teisėjas ir Švč. Trejybės asmuo / 180

Privilegijuotieji trinitorių bažnyčių altoriai ir *Jėzaus Nazariečio* – mirusiųjų sielų globėjo – kultas Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje / 180

Antakalnio trinitorių bažnyčios Jėzaus Nazariečio altoriaus globėja – Švč. Trejybės brolija / 183

Švč. Trejybės brolijos kitose Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (ir Šv. Joakimo provincijos) trinitorių bažnyčiose / 186

Švč. Trejybės brolija Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės parapišose ir vienuolijų bažnyčiose.

Švč. Trejybės ir *Jėzaus Nazariečio* kultų saitai dailėje / 188

5. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ir jos žemių Valdovas ir Globėjas / 195

Specialios Lietuvos ir Šv. Joakimo provincijos trinitorių iškilmės / 195

Antakalnio trinitorių iškilmės / 200

Ypatinga Vitebsko trinitorių šventė / 205

Iliustracijos (VI–VII grupės) / 209

III. JĖZAUS NAZARIEČIO (ANTAKALNIO JĖZAUS) ATVAIZDAI LIETUVOS DIDŽIOSIOS KUNIGAIKŠTYSTĖS ŽEMIŲ KATALIKŲ ŠVENTOVĖSE / 239

1. Kūrinių pavadinimai ir jų reikšmė / 239

2. Atvaizdai grafikoje ir jų svarba / 247

3. *Jėzaus Nazariečio (Antakalnio Jėzaus)* kartotės ir jų statistika / 257

Skaičius ir pasiskirstymas šventovėse / 257

Topografinė ir chronologinė charakteristikos / 265

Pasiskirstymo pagal paskirtį reikšmė / 272

1. Altorių ir kiti šventovių vidaus kūriniai / 274

2. Procesijų reikmenų ir proginiai kūriniai / 280

3. Šventovių fasadų ir ansamblių kūriniai / 285

4. *Varia* (retųjų ir mažųjų Jėzaus Nazariečio atvaizdų grupė) / 287

Atvaizdų rūšys / 289

4. Ypatingosios *Jėzaus Nazariečio (Antakalnio Jėzaus)* kartotės / 293

Rengiamosios statulos-marionetės ir statulos-relikvijoriai / 293

Stebuklingos stebuklingojo atvaizdo kartotės / 305

PABAIGOS ŽODIS / 311

Iliustracijos (VIII–XII grupės) / 317

PRIEDAI

1 priedas. Publikacija:

Nesuskaičiuojamais stebuklais išgarsėjusios v[IEŠPATIES] JĖZAUS NAZARIEČIO STATULOS VIEŠO PERNEŠIMO, taip pat šv. Valentino, vyskupo ir kankinio relikvijų, kurios mus laimingai valdančio KLEMENSO XIII malone iš Romos atsiųstos prie Vilniaus, Antakalnyje, gyvenančių garbingųjų kunigų trinitorių bažnyčiai, įnešimo 1766 metų gegužės 24 dieną APRAŠYMAS / 361

2 priedas. Duomenų lentelės / 382

- 1 lentelė. Šv. Joakimo provincijos trinitorių vienuolynai ir būstinės / 382
- 2 lentelė. LDK trinitorių bažnyčių Jėzaus Nazariečio atvaizdai / 383
- 3 lentelė. Švč. Jėzaus Širdies brolijos (ir Jėzaus Nazariečio atvaizdai) LDK ir jos žemių bažnyčiose XVIII–XIX a. / 384
- 4 lentelė. Švč. Trejybės brolijos (ir Jėzaus Nazariečio atvaizdai) LDK ir jos žemių bažnyčiose XVIII–XIX a. / 386
- 5 lentelė. Šv. Joakimo provincijos trinitorių specialios išskilmės, susijusios su stebuklingojo Jėzaus Nazariečio atvaizdo pagerbimu / 388
- 6 lentelė. Jėzaus Nazariečio atvaizdai katalikų šventovėse ir jų aplinkoje LDK ir jos žemėse XVIII a. – XXI a. pradžioje / 390
- 7 lentelė. Geografinis šventovių su Jėzaus Nazariečio atvaizdais pasiskirstymas teritorijoje / 445
- 8 lentelė. Jėzaus Nazariečio atvaizdai LDK Romos katalikų ir graikų katalikų vienuolijų bažnyčiose / 449
- 9 lentelė. Jėzaus Nazariečio atvaizdai LDK ir jos žemių šventovių altoriuose XVIII a. – XXI a. pradžioje / 450
- 10 lentelė. Nealtoriniai Jėzaus Nazariečio atvaizdai LDK ir jos žemių šventovių interjere, eksterjere ir ansambliuose XVIII a. – XXI a. pradžioje / 452
- 11 lentelė. LDK ir jos žemių katalikų šventovių procesijų altorėlių Jėzaus Nazariečio (Antakalnio Jėzaus) atvaizdai XVIII–XX a. / 454
- 12 lentelė. LDK ir jos žemių katalikų šventovių procesijų vėliavos su Jėzaus Nazariečio (Antakalnio Jėzaus) atvaizdais XVIII a. – XXI a. pradžioje / 456

3 priedas. Dvipusis žemėlapis (pateikiamas viršelio įdėkle):

Jėzaus Nazariečio atvaizdai katalikų šventovėse ir jų ansambliuose LDK žemėse XVIII a. – XXI a. pradžioje; Jėzaus Nazariečio atvaizdai katalikų šventovėse ir jų ansambliuose Lietuvoje XVIII a. – XXI a. pradžioje

Iliustracijų sąrašas / 458

Santrumpos / 472

Šaltiniai ir literatūra / 474

Summary / 508

Asmenvardžių ir vietovardžių rodyklės / 514